TEISINGUMO TEISMO (penktoji kolegija) SPRENDIMAS

2023 m. birželio 8 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Vartotojų apsauga – Direktyva 93/13/EEB – Nesąžiningos sąlygos sutartyse su vartotojais – Dvejopos paskirties sutartis – 2 straipsnio b punktas – Sąvoka „vartotojas“ – Kriterijai“

Byloje C-570/21

dėl *Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie* (Varšuvos Volos rajono apylinkės teismas, posėdžiaujantis Varšuvoje, Lenkija) 2021 m. birželio 22 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2021 m. rugsėjo 13 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

I. S.,

K. S.

prieš

YYY. S.A.

TEISINGUMO TEISMAS (penktoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas E. Regan, teisėjai D. Gratsias, M. Ilešič, I. Jarukaitis ir Z. Csehi (pranešėjas),

generalinis advokatas G. Pitruzzella,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– I. S. ir K. S., atstovaujamų *radcowie prawni* P. Artymionek, A. Citko ir M. Siejko,

– YYY. S.A., atstovaujamo *adwokaci* Ł. Hejmej, M. Przygodzka ir A. Szczęśniak,

– Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,

* Proceso kalba: lenkų k..

– Europos Komisijos, atstovaujamos S. L. Kalėdos, U. Małecka ir N. Ruiz García,

susipažinęs su 2022 m. gruodžio 15 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 2 straipsnio b punkto išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant I. S. ir K. S. ginčą su banku YYY. S.A. dėl sumos, kurią šis bankas gavo pagal hipoteka užtikrintos paskolos, indeksuotos pagal užsienio valiutos keitimo kursą, sutartyje esančias sąlygas, su palūkanomis sumokėjimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 93/13

3 Direktyvos 93/13 dešimtoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„<…> vartotojo apsauga būtų veiksmingesnė priėmus vienodas teisės normas nesąžiningų sąlygų atžvilgiu; <…> tos normos turėtų būti taikomos visoms pardavėjų ar tiekėjų su vartotojais sudaromoms sutartims; <…>“

4 Šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šia direktyva siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse.“

5 Šios direktyvos 2 straipsnis suformuluotas taip:

„Šioje direktyvoje:

<…>

b) „vartotojas“ – bet kuris fizinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba ar profesija.

c) „pardavėjas ar tiekėjas“ – bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva, veikia savo verslo, prekybos ar profesijos tikslais, nesvarbu ar tai būtų viešoji, ar privati nuosavybė [veikla].“

6 Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad „sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo“.

7 Šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui [Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju, pagal jų nacionalinės teisės aktus nebūtų privalomos vartotojui], ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų [sąlygų].“

Direktyva 2011/83/ES

8 2011 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/83/ES dėl vartotojų teisių, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB bei panaikinamos Tarybos direktyva 85/577/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB (OL L 304, 2011, p. 64) 17 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„termino „vartotojas“ apibrėžtis turėtų apimti fizinius asmenis, kurie siekia tikslų, nesusijusių su jų verslu, prekyba, amatu ar profesija. Vis dėlto, tuo atveju, jeigu sudaroma dvigubos paskirties sutartis iš dalies asmens verslo, ir iš dalies ne verslo tikslais ir jeigu atsižvelgiant į bendras sutarties sąlygas verslo tikslai nevyrauja, atitinkamas asmuo taip pat turėtų būti laikomas vartotoju“.

9 Šios direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje vartojamų terminų apibrėžtys:

1. vartotojas – kiekvienas fizinis asmuo, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba, amatu ar profesija;

2. Prekiautojas – kiekvienas valstybės ar privačiai valdomas fizinis arba juridinis asmuo, kuris veikia pagal sutartis, kurioms taikoma ši direktyva, siekdamas tikslų, susijusių su jo prekyba, verslu, amatu arba profesija, įskaitant kiekvieną kitą asmenį, veikiantį prekiautojo vardu arba jo naudai;

<…>“

Direktyva 2013/11/ES

10 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/11/ES dėl alternatyvaus vartotojų ginčų sprendimo, kuria iš dalies keičiami Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB (Direktyva dėl vartotojų AGS) (OL L 165, 2013, p. 63), 18 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„terminas „vartotojas“ turėtų apimti fizinius asmenis, kurie veikia siekdami su savo verslu, prekyba, amatu ar profesija nesusijusių tikslų. Tačiau jeigu sutartis sudaroma iš dalies verslo ir iš dalies ne verslo tikslais (dvigubos paskirties sutartys) ir jeigu atsižvelgiant į bendras tiekimo sąlygas verslo tikslas nevyrauja, tas asmuo taip pat turėtų būti laikomas vartotoju“.

11 Šios direktyvos 4 straipsnyje numatyta:

„1. Šioje direktyvoje:

a) vartotojas – fizinis asmuo, kuris veikia siekdamas su savo verslu, prekyba, amatu ar profesija nesusijusių tikslų;

b) komercinės veiklos subjektas – valstybės ar privačiai valdomas fizinis arba juridinis asmuo, kuris veikia siekdamas su savo verslu, prekyba, amatu ar profesija susijusių tikslų, įskaitant kitą asmenį, veikiantį komercinės veiklos subjekto vardu arba jo naudai;

<…>“

Reglamentas (ES) Nr. 524/2013

12 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 524/2013 dėl elektroninio vartotojų ginčų sprendimo, kuriuo iš dalies keičiami Reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 ir Direktyva 2009/22/EB (Reglamentas dėl vartotojų EGS) (OL L 165, 2013, p. 1), 13 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„terminas „vartotojas“ turėtų apimti fizinius asmenis, kurie veikia siekdami su savo verslu, prekyba, amatu ar profesija nesusijusių tikslų. Vis dėlto jeigu sutartis sudaroma iš dalies asmens verslo ir iš dalies ne verslo tikslais (dvigubos paskirties sutartys) ir jeigu atsižvelgiant į bendras tiekimo sąlygas verslo tikslas nevyrauja, tas asmuo taip pat turėtų būti laikomas vartotoju“.

13 Šio reglamento 4 straipsnyje numatyta:

„1. Šiame reglamente:

a) vartotojas – vartotojas, kaip apibrėžta Direktyvos [2013/11] 4 straipsnio 1 dalies a punkte;

b) komercinės veiklos subjektas – komercinės veiklos subjektas, kaip apibrėžta Direktyvos [2013/11] 4 straipsnio 1 dalies b punkte;

<…>“

Lenkijos teisė

14 Ginčui pagrindinėje byloje taikomos redakcijos 1964 m. balandžio 23 d. *Ustawa – Kodeks cywilny* (Įstatymas dėl Civilinio kodekso; *Dz. U.*, 1964, Nr. 16; toliau – Civilinis kodeksas) 22^1 straipsnyje „vartotojas“ apibrėžiamas kaip „fizinis asmuo, kuris sudaro su verslininku teisinį sandorį, tiesiogiai nesusijusį su savo komercine arba profesine veikla“.

15 Civilinio kodekso 385^1 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Vartotojui nėra privalomos su juo sudarytos sutarties nuostatos, kurios nebuvo individualiai suderintos, jeigu jose numatytos vartotojo teisės ir pareigos prieštarauja moralės principams ir jomis šiurkščiai pažeidžiami vartotojo interesai (neleistinos sutarties sąlygos). Tai netaikoma nuostatoms, kuriomis apibrėžiami pagrindiniai šalių įsipareigojimai, įskaitant kainą arba užmokestį, jeigu jos yra suformuluotos vienareikšmiškai.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

16 Ieškovai pagrindinėje byloje I. S. ir K. S. susituokė nesudarę vedybų sutarties.

17 2006 m. vasario 28 d. jie atsakovo pagrindinėje byloje pirmtakui pateikė prašymą suteikti 206 120 PLN (maždaug 45 800 EUR) hipoteka užtikrintą paskolą, indeksuotą Šveicarijos frankais (CHF). Šis paskola buvo skirta, viena vertus, vartojimo įsipareigojimams, susijusiems su vartojimo sutartimi, einamąja banko sąskaita ir kredito kortele, refinansuoti ir, kita vertus, būsto renovacijos darbams finansuoti.

18 2006 m. kovo 21 d. ieškovai pagrindinėje byloje ir atsakovo pagrindinėje byloje pirmtakas sudarė 198 996,73 PLN (maždaug 44 200 EUR) hipoteka užtikrintos paskolos, indeksuotos Šveicarijos frankais, sutartį 300 mėnesių terminui. Pirmoji šios paskolos dalis buvo skirta, viena vertus, 70 000 PLN (maždaug 15 600 EUR) paskolos sumai grąžinti į I. S. valdomos bendrovės vardu atidarytą einamąją sąskaitą ir, kita vertus, įvairioms draudimo įmokoms, kurių sumos sudarė 1 216,80 PLN (maždaug 270 EUR), 3 979,93 PLN (maždaug 880 EUR) ir 3 800 PLN (maždaug 840 EUR), sumokėti. Antroji dalis buvo skirta, viena vertus, įvairiems ieškovų pagrindinėje byloje finansiniams įsipareigojimams, susijusiems su 9 720 PLN (maždaug 2 200 EUR), 7 400 PLN (maždaug 1 600 EUR) ir 9 000 PLN (maždaug 2 000 EUR) sumomis, padengti ir, kita vertus, 93 880 PLN (maždaug 20 900 EUR) vertės būsto renovacijos darbams finansuoti.

19 Tiek prašymo suteikti paskolą pateikimo dieną, tiek šios paskolos sutarties sudarymo dieną I. S. vykdė verslo veiklą pagal civilinę teisę įsteigtos bendrovės forma, o K. S. dirbo šaltkalviu pagal darbo sutartį.

20 Ieškovai pagrindinėje byloje pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme ir prašė grąžinti 13 142,03 PLN (maždaug 2 900 EUR) sumą, kurią YYY gavo pagal minėtos paskolos sutarties sąlygas, susijusias su paskolos grąžinimo įmokų sumos vertinimu ir skolos suma, ir sumokėti palūkanas motyvuodami tuo, kad šios sąlygos yra nesąžiningos.

21 Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šį prašymą pateikusiame teisme YYY, be kita ko, tvirtino, kad aptariama paskola buvo suteikta su profesine veikla susijusiam kreditui grąžinti, todėl ieškovai pagrindinėje byloje negali naudotis Civilinio kodekso 385^1 straipsnyje numatyta teisine apsauga.

22 Be to, iš šio prašymo matyti, kad per 2021 m. sausio 11 d. vykusį jį pateikusio teismo posėdį I. S. patvirtino, kad pagal nagrinėjamą paskolos sutartį suteikta 70 000 PLN (maždaug 15 600 EUR) suma buvo panaudota jos įmonės sąskaitoje susidariusiam įsiskolinimui apmokėti ir atlikus šį apmokėjimą ši sąskaita buvo uždaryta. I. S. taip pat nurodė, kad minėtas grąžinimas buvo šios sutarties sudarymo sąlyga.

23 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo abejonių dėl sąvokos „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, aiškinimo esant tokiai situacijai, kai pagal mišrią paskolos sutartį, dalis paskolintos sumos, t. y. 35 %, kuri nėra nei vyraujanti, nei mažareikšmė, buvo panaudota su vieno iš ieškovų pagrindinėje byloje verslu, prekyba ar profesija susijusiai paskolai grąžinti, o kita šios sumos dalis, t. y. 65 %, buvo panaudota vartojimo reikmėms, nesusijusioms su verslu, prekyba ar profesija. Tas teismas iš esmės kelia klausimą, ar sąvokos „vartotojas“ aiškinimas, grindžiamas jurisdikcijos dėl bylų, susijusių su vartojimo sutartimis, taisyklėmis, pateiktas 2005 m. sausio 20 d. Sprendime *Gruber* (C-464/01, toliau – Sprendimas *Gruber*, EU:C:2005:32), kuriame Teisingumo Teismas konstatavo, jog tam, kad asmuo, sudaręs sutartį dėl prekių, iš dalies skirtų naudoti su jo profesine veikla susijusiam tikslui ir iš dalies su šia veikla nesusijusiam tikslui, galėtų naudotis šiomis jurisdikcijos taisyklėmis, su profesine veikla susijęs tikslas turi būti toks mažareikšmis, kad būtų visiškai nesvarbus atsižvelgiant į bendrą atitinkamo sandorio kontekstą, gali būti pagal analogiją taikomas sąvokos „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, aiškinimui.

24 Šiuo aspektu tas teismas pažymėjo, jog iš Direktyvos 2011/83 17 konstatuojamosios dalies ir Reglamento Nr. 524/2013 13 konstatuojamosios dalies matyti, kad apibrėžiant sąvoką „vartotojas“ dvejopos paskirties sutarčių, t. y. sutarčių, sudaromų tik iš dalies asmens verslo tikslais, verslo tikslas turi būti ribotas tiek, kad nebūtų vyraujantis atsižvelgiant į bendrą atitinkamos sutarties kontekstą.

25 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą dėl kriterijų, į kuriuos turi būti atsižvelgta apibrėžiant šią sąvoką. Jis, be kita ko, nori išsiaiškinti, ar tai, kad tik vienas iš ieškovų pagrindinėje byloje siekė su verslu, prekyba ar profesija susijusio tikslo, ir tai, kad negrąžinus atitinkamos įmonės skolos aptariama paskola nebūtų buvusi suteikta su verslu, prekyba ar profesija nesusijusiam tikslui, šiuo atžvilgiu yra svarbūs kriterijai.

26 Šiomis aplinkybėmis *Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie* (Varšuvos Volos rajono apylinkės teismas, posėdžiaujantis Varšuvoje, Lenkija) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktas ir jos konstatuojamosios dalys turi būti aiškinami taip, kad pagal šią direktyvą nedraudžiama į „vartotojo“ apibrėžtį įtraukti ekonominę veiklą vykdantį asmenį, kuris kartu su tokios veiklos nevykdančiu paskolos gavėju sudarė sutartį dėl užsienio valiuta indeksuojamos paskolos, skirtos iš dalies vieno iš paskolos gavėjų ekonominei veiklai, o iš dalies reikmėms, nesusijusioms su jo ekonomine veikla, – ir ne tik tada, kai naudojimas ekonominės veiklos tikslams yra toks mažareikšmis, kad turi tik minimalią svarbą, atsižvelgiant į bendrą sutarties kontekstą, o tai, kad naudojimas ne ekonominei veiklai yra vyraujantis, neturi reikšmės?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai, ar Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktas ir jos konstatuojamosios dalys turi būti aiškinami taip, kad šioje nuostatoje pateikta sąvoka „vartotojas“ apima ir asmenį, kuris sutarties sudarymo momentu vykdė ekonominę veiklą, turint omeny, kad kitas paskolos gavėjas tokios veiklos apskritai nevykdė, o paskui abu šie asmenys sudarė su banku sutartį dėl užsienio valiuta indeksuojamos paskolos, kurios kapitalas iš dalies buvo panaudotas vieno iš paskolos gavėjų ekonominei veiklai, o iš dalies su vykdoma ekonomine veikla nesusijusiam tikslui, kai panaudojimas ekonominės veiklos tikslams nėra mažareikšmis ir nesvarbus, atsižvelgiant į bendrą paskolos sutarties kontekstą, tačiau naudojimas ne ekonominei veiklai yra vyraujantis, o paskola negalėtų būti suteikta su ekonomine veikla nesusijusiam tikslui, jeigu jos kapitalas nebūtų naudojamas ekonominei veiklai?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

27 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktas turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama asmenį, sudariusį paskolos sutartį iš dalies su jo verslu, prekyba ar profesija susijusiam tikslui ir iš dalies su tuo nesusijusiam tikslui kartu su kitu paskolos gavėju, kuris neveikė siekdamas su jo verslu, prekyba ar profesija susijusių tikslų, laikyti „vartotoju“, kai ryšys tarp šios sutarties ir šio asmens verslo, prekybos ar profesinės veiklos nėra toks mažareikšmis, kad būtų visiškai nesvarbus atsižvelgiant į bendrą minėtos sutarties kontekstą, bet yra toks ribotas, kad nevyrauja atsižvelgiant į šį kontekstą.

28 Pagal suformuotą jurisprudenciją aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos tekstą, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (2019 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Kanyeba ir kt.*, C-349/18–C-351/18, EU:C:2019:936, 35 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

29 Dėl Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punkto formuluotės reikia pažymėti, kad pagal šią nuostatą „vartotojas“ yra bet kuris fizinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba ar profesija.

30 Taigi atitinkamo asmens, kaip „vartotojo“, statusas turi būti nustatomas atsižvelgiant į funkcinį kriterijų, pagal kurį reikia įvertinti tai, ar atitinkami sutartiniai santykiai priskirtini prie veiklos, kuri nesusijusi su verslu, prekyba ar profesija (2022 m. spalio 27 d. Sprendimo *S. V. (Daugiabutis namas)*, C-485/21, EU:C:2022:839, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Be to, Teisingumo Teismas jau turėjo galimybę pažymėti, kad sąvoka „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, yra objektyvi ir nepriklauso nuo konkrečių žinių, kurių gali turėti atitinkamas asmuo, arba informacijos, kurią jis faktiškai turi (2019 m. kovo 21 d. Sprendimo *Pouvin ir Dijoux*, C-590/17, EU:C:2019:232, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

31 Vis dėlto remiantis Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punkto formuluote negalima nustatyti, ar asmuo, sudaręs dvejopos paskirties sutartį, kuri tik iš dalies susijusi su jo verslo, prekybos ar profesine veikla, gali būti laikomas vartotoju, kaip jis suprantamas pagal šią direktyvą.

32 Dėl Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punkto konteksto ir juo siekiamų tikslų reikia priminti, kad, kaip matyti iš šios direktyvos 1 straipsnio 1 dalies ir 3 straipsnio 1 dalies, ji taikoma nesąžiningoms „pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarom[ų] sutar[čių]“ sąlygoms, dėl kurių „nebuvo atskirai derėtasi“ (2015 m. sausio 15 d. Sprendimo *Šiba*, C-537/13, EU:C:2015:14, 19 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

33 Kaip nurodyta minėtos direktyvos dešimtoje konstatuojamojoje dalyje, išskyrus joje išvardytas išimtis, vienodos teisės normos dėl nesąžiningų sąlygų turėtų būti taikomos „visoms sutartims“, verslininkų sudaromoms su vartotojais, kaip jie apibrėžti tos direktyvos 2 straipsnio b ir c punktuose (2022 m. spalio 27 d. Sprendimo *S. V. (Daugiabutis namas)*, C-485/21, EU:C:2022:839, 22 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

34 Taigi sutartys, kurioms taikoma Direktyva 93/13, joje apibrėžiamos remiantis jas sudarančių asmenų statusu, nelygu tai, ar jie veikia vykdydami verslo, prekybos ar profesinę veiklą, ar ne (2019 m. kovo 21 d. Sprendimo *Pouvin ir Dijoux*, C-590/17, EU:C:2019:232, 23 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

35 Toks kriterijus atitinka prielaidą, kuria grindžiama pagal šią direktyvą nustatyta apsaugos sistema, t. y. kad vartotojo padėtis yra mažiau palanki nei verslininko tiek dėl galimybių derėtis, tiek dėl turimos informacijos, taigi jis priverstas sutikti su verslininko iš anksto parengtomis sąlygomis ir negali daryti įtakos jų turiniui (2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Costea*, C-110/14, EU:C:2015:538, 18 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

36 Atsižvelgiant į tokią mažiau palankią padėtį, šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad nesąžiningos sąlygos vartotojui nėra privalomos. Tai yra imperatyvi nuostata, kuria formalią pusiausvyrą, sutartimi nustatytą tarp sutarties šalių teisių ir pareigų, siekiama pakeisti realia pusiausvyra, galinčia atkurti sutarties šalių lygybę (2022 m. gegužės 17 d. Sprendimo *Ibercaja Banco*, C-600/19, EU:C:2022:394, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

37 Be to, Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs, kad šis platus sąvokos „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, aiškinimas leidžia užtikrinti pagal šią direktyvą suteikiamą apsaugą visiems fiziniams asmenims, kurių padėtis yra mažiau palanki nei verslininko (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 21 d. Sprendimo *Pouvin ir Dijoux*, C-590/17, EU:C:2019:232, 28 punktą).

38 Šiomis aplinkybėmis, kaip išvados 61 ir 66 punktuose iš esmės nurodė generalinis advokatas, dėl Direktyvoje 93/13 įtvirtintų nuostatų privalomojo pobūdžio ir su jomis susijusių konkrečių vartotojų apsaugos reikalavimų reikia teikti pirmenybę plačiam sąvokos „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio b punktą, aiškinimui, kad būtų užtikrintas tos direktyvos veiksmingumas.

39 Taigi, nors iš esmės Direktyvos 93/13 nuostatos taikomos tik tuo atveju, kai atitinkamos sutarties dalykas yra prekės ar paslaugos, skirtos naudoti su verslu, prekyba ar profesija nesusijusiais tikslais, fizinis asmuo, su verslininku sudarantis sutartį dėl prekių ar paslaugų, skirtų naudoti iš dalies su jo verslu, prekyba ar profesija susijusiam tikslui, taigi tik iš dalies su šia veikla nesusijusiam tikslui, tam tikrais atvejais gali būti laikomas „vartotoju“, kaip jis suprantamas pagal šios direktyvos 2 straipsnio b punktą, todėl gali naudotis pagal šią direktyvą suteikiama apsauga.

40 Siekiant užtikrinti tikslų, kurių Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas siekia vartojimo sutarčių srityje, laikymąsi ir Sąjungos teisės darną, visų pirma reikia atsižvelgti į kituose šios teisės aktuose vartojamą sąvoką „vartotojas“ (šiuo klausimu žr. 2013 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Vapenik*, C-508/12, EU:C:2013:790, 25 punktą).

41 Kaip savo rašytinėse pastabose pažymėjo ieškovai pagrindinėje byloje, Lenkijos vyriausybė ir Europos Komisija, šiuo aspektu ypač svarbi Direktyva 2011/83.

42 Be to, kad Direktyvos 93/13 2 straipsnyje ir Direktyvos 2011/83 2 straipsnyje pateiktos termino „vartotojas“ apibrėžtys iš esmės yra lygiavertės, pastaroji direktyva siekiama to paties tikslo kaip Direktyva 93/13. Direktyva 2011/83 skirta vartotojų teisėms, susijusioms su sutartimis, sudaromomis su verslininkais, ir ja siekiama užtikrinti aukšto lygio vartotojų apsaugą, garantuojant jų informavimą ir saugumą sudarant sandorius su verslininkais (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 15 d. Nutarties *MiGame*, C-594/20, EU:C:2021:309, 28 punktą).

43 Be to, kaip išvados 72 punkte pažymėjo generalinis advokatas, Direktyva 2011/83 yra glaudžiai susijusi su Direktyva 93/13, nes pirmąja direktyva buvo iš dalies pakeista antroji ir abi šios direktyvos gali būti taikomos tai pačiai sutarčiai, jei ši sutartis tuo pačiu metu patenka į jų atitinkamą materialinę taikymo sritį. Be to, Sąjungos teisės aktų leidėjas neseniai sustiprino šią sąsają, kai priėmė 2019 m. lapkričio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/2161, kuria iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 93/13/EEB ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 98/6/EB, 2005/29/EB ir 2011/83/ES, kiek tai susiję su geresniu Sąjungos vartotojų apsaugos taisyklių vykdymo užtikrinimu ir modernizavimu (OL L 328, 2019, p. 7).

44 Šiomis aplinkybėmis, aiškinant Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, reikia atsižvelgti į Direktyvos 2011/83 17 konstatuojamąją, kurioje paaiškinta Sąjungos teisės aktų leidėjo valia dėl sąvokos „vartotojas“ apibrėžties dvejopos paskirties sutarčių atveju ir iš kurios matyti, kad kai sutartis sudaroma tik iš dalies su asmens verslu, prekyba ar profesija susijusiais tikslais ir su verslu, prekyba ar profesija susijęs tikslas yra toks ribotas, kad nevyrauja atsižvelgiant į bendrą sutarties kontekstą, atitinkamas asmuo taip pat turėtų būti laikomas vartotoju.

45 Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punkto aiškinimo atsižvelgiant į Direktyvos 2011/83 17 konstatuojamąją dalį svarbą patvirtina Direktyvos 2013/11 18 konstatuojamoji dalis ir Reglamento Nr. 524/2013 13 konstatuojamoji dalis, kuriose pateiktas toks pat paaiškinimas dėl sąvoka „vartotojas“ apibrėžties dvejopos paskirties sutarčių atveju. Nors Direktyva 2013/11 ir Reglamentas Nr. 524/2013 skirti vartotojų ginčų sprendimui, todėl ir kitiems klausimams nei tie, kurie reglamentuojami direktyvomis 93/13 ir 2011/83, kiek tai susiję su vartotojų apsauga, iš šių konstatuojamųjų dalių matyti Sąjungos teisės aktų leidėjo pasiryžimas suteikti šiai apibrėžčiai horizontalią taikymo sritį.

46 Tiek, kiek minėtos konstatuojamosios dalys yra teisės aktuose, priimtuose po to, kai susiklostė ginčo pagrindinėje byloje aplinkybės, pakanka priminti, jog, kaip pažymėta šio sprendimo 38 punkte, dėl Direktyvoje 93/13 įtvirtintų nuostatų privalomojo pobūdžio ir su jomis susijusių konkrečių vartotojų apsaugos reikalavimų reikia teikti pirmenybę plačiam sąvokos „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 2 straipsnio b punktą, aiškinimui, kad būtų užtikrintas tos direktyvos veiksmingumas. Taigi teleologinis Direktyvos 93/13 aiškinimas patvirtina tose pačiose konstatuojamosiose dalyse Sąjungos teisės aktų leidėjo išdėstytą požiūrį, pagal kurį asmuo, sudaręs sutartį iš dalies savo verslo tikslais, turi būti laikomas vartotoju, kai su verslu, prekyba ar profesija susijęs tikslas yra toks ribotas, kad nevyrauja atsižvelgiant į bendrą šios sutarties kontekstą.

47 Sąvokos „vartotojas“ aiškinimas, Teisingumo Teismo pateiktas Sprendimo *Gruber* 31 ir 45 punktuose ir patvirtintas 2018 m. sausio 25 d. Sprendimo *Schrems* (C-498/16, EU:C:2018:37) 29–32 punktuose, kiek tai susiję su 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) 15–17 straipsnių išaiškinimu, ir 2019 m. vasario 14 d. Sprendimo *Milivojević* (C-630/17, EU:C:2019:123) 87–91 punktuose, kiek tai susiję su 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 351, 2012, p. 1) 17–19 straipsnių išaiškinimu, taip pat netrukdo tam, kad Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktas būtų aiškinamas atsižvelgiant į Direktyvos 2011/83 17 konstatuojamąją dalį.

48 Sprendime *Gruber* Teisingumo Teismas išaiškino 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42), iš dalies pakeistos vėlesnėmis konvencijomis dėl naujų valstybių narių prisijungimo prie šios konvencijos (toliau – Briuselio konvencija), 13–15 straipsnius.

49 Kaip matyti, be kita ko, iš to sprendimo 32, 33 ir 43 punktų, jis buvo susijęs su Briuselio konvencijoje numatytų jurisdikcijos dėl bylų, susijusių su vartojimo sutartimis, taisyklių, kuriomis nukrypstama nuo šioje konvencijoje numatytos bendrosios jurisdikcijos taisyklės, t. y. susitariančiosios valstybės, kurioje yra atsakovo nuolatinė gyvenamoji vieta, teismų jurisdikcijos, ir kurios, kaip nuo bendrosios jurisdikcijos taisyklės nukrypstančios jurisdikcijos taisyklės, turi būti aiškinamos siaurai, t. y. kad aiškinimas neviršytų šioje konvencijoje aiškiai numatytų atvejų, aiškinimu.

50 Taigi būtent šiomis konkrečiomis aplinkybėmis ir atsižvelgdamas į kitus svarbius aspektus aiškinant minėtoje konvencijoje numatytas jurisdikcijos taisykles, kaip antai teisinio saugumo bei jurisdikciją turinčio teismo nuspėjamumo reikalavimus ir tos konvencijos II antraštinės dalies 4 skirsnio nuostatomis siekiamą tinkamos vartotojų apsaugos tikslą (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Gruber* 34 ir 45 punktus), Teisingumo Teismas nusprendė, kad asmuo, kuris sudarė sutartį siekdamas iš dalies su profesine veikla susijusio tikslo, taigi tik iš dalies su šia veikla nesusijusiam tikslui, neturi teisės naudotis Briuselio konvencijoje numatytomis specialiomis jurisdikcijos taisyklėmis dėl bylų, susijusių su vartojimo sutartimis, išskyrus atvejus, kai su profesine veikla susijęs tikslas yra toks mažareikšmis, kad yra visiškai nesvarbus atsižvelgiant į bendrą atitinkamo sandorio kontekstą (šiuo klausimu žr. Sprendimo *Gruber* 39 ir 54 punktus).

51 Taigi, kadangi Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktas nėra nuostata, kuri turi būti aiškinama siaurai, ir atsižvelgiant į šios direktyvos, kuria siekiama apsaugoti vartotojus nesąžiningų sutarčių sąlygų atveju, *ratio legis*, Sprendime *Gruber* pateiktas siauras sąvokos „vartotojas“ aiškinimas, siekiant nustatyti Briuselio konvencijos 13–15 straipsniuose numatytų nukrypstančių jurisdikcijos taisyklių taikymo sritį dvejopos paskirties sutarčių atveju, negali būti pagal analogiją taikomas sąvokai „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą.

52 Siekiant pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti pateikusiam teismui, taip pat reikia pažymėti, kad pagal su verslininku sudarytą paskolos sutartį fizinis asmuo, kuris yra bendraskolis, patenka į sąvoką „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, jeigu veikia siekdamas su verslu, prekyba ar profesija nesusijusių tikslų, ir, jei jo padėtis šio

verslininko atžvilgiu yra panaši į skolininko, jis kartu su juo turi naudotis šioje direktyvoje numatyta apsauga (šiuo klausimu žr. 2015 m. liepos 9 d. Sprendimo *Bucura*, C-348/14, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:447, 35–39 punktus).

53 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktas turi būti aiškinamas taip, kad sąvoka „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, apima asmenį, sudariusį paskolos sutartį iš dalies su jo verslu, prekyba ar profesija susijusiam tikslui ir iš dalies su tuo nesusijusiam tikslui kartu su kitu paskolos gavėju, nevykdžiusiu verslo, prekybos ar profesinės veiklos, kai su verslu, prekyba ar profesija susijęs tikslas yra toks ribotas, kad nevyrauja atsižvelgiant į bendrą šios sutarties kontekstą.

Dėl antrojo klausimo

54 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį pateikęs teismas iš esmės prašo paaiškinti kriterijus, kuriais remiantis galima nustatyti, ar asmuo patenka į sąvoką „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, ir konkrečiai, ar šio asmens sudarytos paskolos sutarties tikslas, susijęs su verslu, prekyba ar profesija, yra toks ribotas, kad nevyrauja atsižvelgiant į bendrą šios sutarties kontekstą.

55 Iš jurisprudencijos matyti, kad ginčą dėl sutarties, kuri gali patekti į šios direktyvos taikymo sritį, nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į įrodymų visumą ir, be kita ko, šios sutarties sąlygas, turi patikrinti, ar atitinkamas asmuo gali būti laikomas „vartotoju“, kaip jis suprantamas pagal minėtą direktyvą. Tai darydamas, nacionalinis teismas turi atsižvelgti į visas konkretaus atvejo aplinkybes (be kita ko, į prekės ar paslaugos, dėl kurios sudaryta atitinkama sutartis, pobūdį), galinčias atskleisti, kokiu tikslu ši prekė ar paslauga įgyta (šiuo klausimu žr. 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Costea*, C-110/14, EU:C:2015:538, 22 ir 23 punktus ir 2019 m. kovo 21 d. Sprendimo *Pouvin ir Dijoux*, C-590/17, EU:C:2019:232, 26 punktą).

56 Tas pats pasakytina ir apie, viena vertus, paskolos sutarties, iš dalies susijusios su paskolos gavėjo verslo, prekybos ar profesine veikla ir iš dalies su kitais nei ši veikla tikslais, vertinimą dėl kiekvienos iš šių dviejų dalių apimties atsižvelgiant į bendrą šios sutarties kontekstą ir, kita vertus, tos sutarties vyraujantį tikslą.

57 Šiuo aspektu skolinto kapitalo paskirstymas tarp verslo, prekybos ar profesinės veiklos ir neprofesinės veiklos gali būti svarbus kiekybinis kriterijus. Vis dėlto gali būti svarbūs ir ne kiekybiniai kriterijai, pavyzdžiui, aplinkybė, kad, esant keliems paskolos gavėjams, tik vienas iš jų atitinkama paskolos sutartimi siekia su verslu, prekyba ar profesija susijusio tikslo, arba prireikus tai, kad paskolos davėjas paskolą, kuri iš pradžių buvo skirta tik vartojimo reikmėms, suteikė su sąlyga, jog dalis pasiskolintos sumos bus panaudota su verslo, prekybos ar profesine veikla susijusioms skoloms grąžinti.

58 Šie kriterijai nėra nei išsamūs, nei išimtiniai, todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi išnagrinėti visas su pagrindinėje byloje nagrinėjama sutartimis susijusias aplinkybes ir, remdamasis turimais objektyviais įrodymais, įvertinti, kiek šios sutarties tikslas, susijęs su verslu, prekyba ar profesija, arba su tuo nesusijęs tikslas vyrauja atsižvelgiant į bendrą jos kontekstą.

59 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąjį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktas turi būti aiškinamas taip, kad siekdamas nustatyti, ar asmuo patenka į sąvoką „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, ir konkrečiai, ar šio asmens sudarytos paskolos sutarties tikslas, susijęs su verslu,

prekyba ar profesija, yra toks ribotas, kad nevyrauja atsižvelgiant į bendrą šios sutarties kontekstą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visas su šia sutartimi susijusias svarbias kiekybines ir kokybines aplinkybes, pavyzdžiui, skolinto kapitalo paskirstymą tarp verslo, prekybos ar profesinės veiklos ir neprofesinės veiklos ir, esant keliems paskolos gavėjams, tai, kad tik vienas iš jų siekia su verslu, prekyba ar profesija susijusio tikslo arba kad paskolos davėjas vartojimo reikmėms skirtą paskolą suteikė su sąlyga, jog dalis pasiskolintos sumos bus panaudota su verslo, prekybos ar profesine veikla susijusioms skoloms grąžinti.

Dėl šio sprendimo poveikio laiko atžvilgiu ribojimo

60 Rašytinėse pastabose atsakovas pagrindinėje byloje iš esmės prašė, kad Teisingumo Teismas apribotų savo sprendimo poveikį laiko atžvilgiu tuo atveju, jei jis neaiškintų sąvokos „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, atsižvelgdamas į Sprendimą *Gruber*. Grįsdamas savo prašymą jis rėmėsi teisinio saugumo ir negaliojimo atgaline data principais.

61 Reikia priminti, kad pagal suformuotą jurisprudenciją tik išimtiniais atvejais Teisingumo Teismas, taikydamas bendrąjį teisinio saugumo principą, kuris yra Sąjungos teisės sistemos dalis, gali apriboti suinteresuotųjų asmenų galimybę pasinaudoti jo išaiškinta norma, ginčijant sąžiningai sukurtus teisinius santykius. Kad būtų galima nuspręsti dėl tokio apribojimo, turi būti tenkinami du esminiai kriterijai, t. y. suinteresuotųjų asmenų sąžiningumas ir didelių sunkumų rizika (2020 m. lapkričio 11 d. Sprendimo *DenizBank*, C-287/19, EU:C:2020:897, 108 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

62 Vis dėlto nagrinėjamu atveju atsakovas pagrindinėje byloje tik nurodė bendro pobūdžio argumentus bei nepateikė konkrečių ir tikslių įrodymų, kuriais remiantis būtų galima patvirtinti jos prašymo pagrįstumą atsižvelgiant į šiuos du kriterijus.

63 Taigi nereikia riboti šio sprendimo poveikio laiko atžvilgiu.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

64 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendžia:

1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 2 straipsnio b punktas

turi būti aiškinamas taip:

sąvoka „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, apima asmenį, sudariusį paskolos sutartį iš dalies su jo verslu, prekyba ar profesija susijusiam tikslui ir iš dalies su tuo nesusijusiam tikslui kartu su kitu paskolos gavėju, nevykdžiusiu verslo, prekybos ar profesinės veiklos, kai su verslu, prekyba ar profesija susijęs tikslas yra toks ribotas, kad nevyrauja atsižvelgiant į bendrą šios sutarties kontekstą.

2. Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktas

turi būti aiškinamas taip:

siekdamas nustatyti, ar asmuo patenka į sąvoką „vartotojas“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 93/13 2 straipsnio b punktą, ir konkrečiai, ar šio asmens sudarytos paskolos sutarties tikslas, susijęs su verslu, prekyba ar profesija, yra toks ribotas, kad nevyrauja atsižvelgiant į bendrą šios sutarties kontekstą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visas su šia sutartimi susijusias svarbias kiekybines ir kokybines aplinkybes, pavyzdžiui, skolinto kapitalo paskirstymą tarp verslo, prekybos ar profesinės veiklos ir neprofesinės veiklos ir, esant keliems paskolos gavėjams, tai, kad tik vienas iš jų siekia su verslu, prekyba ar profesija susijusio tikslo arba kad paskolos davėjas vartojimo reikmėms skirtą paskolą suteikė su sąlyga, jog dalis pasiskolintos sumos bus panaudota su verslo, prekybos ar profesine veikla susijusioms skoloms grąžinti.

Parašai.